Vadyba
Journal of Management
2009, Vol. 14, No. 2
ISSN 1648-7974

EKOLOGINĖS GYVULININKYSTĖS IR ŽUVININKYSTĖS PLĖTRA LIETUVOJE

Juozas Pekarskas[1], Ona Kazlienė[2], Anželika Raškauskienė[1], Algirdas Gavenauskas[1]
[1]Lietuvos žemės ūkio universitetas, [2]Viešoji įstaiga „Ekoagros“

Anotacija
Ekologinis ūkininkavimas yra vienas iš labiausiai besivystančių ūkininkavimo būdų ne tik Lietuvoje, bet ir visoje Europos Sąjungoje. Lietuvos ekologinės gamybos ūkiuose vyrauja augalininkystės ūkiai, o gyvulininkystės šaka mažai išvystyta. Gyvulininkystė yra neatskiriama daugelio ekologišku ūkininkavimu užsiimančių ūkininkų veiklos dalis. Ekologiškai ūkininkaujant ir naudojant atsinaujinančius gamtinius išteklius (gyvūnų mėšlą, srutas, ankštinius ir kitus augalus) augalininkystės ir gyvulininkystės sistema leidžia išsaugoti, o ilgainiui ir pagerinti dirvos derlingumą bei prisideda prie tvarios žemės ūkio plėtros. 2007 metais buvo sertifikuota 817 gyvulininkystės ūkių. Stambių ekologinės gyvulininkystės ūkių skaičius auga, nors iki 2003 metų dominavo smulkūs ūkiai. Lietuvos ekologinės gamybos ūkiuose, lyginant 2008 su 2007 m., padidėjo sertifikuotų melžiamų karvių ir avių, bet sumažėjo mėsinių galvijų skaičius. Melžiamų karvių padidėjo 1436 vnt., arba 18,0 proc., o avių 2238 vnt., arba 21,2 proc. Sertifikuotų mėsinių galvijų sumažėjo 1820 vnt., arba 12,1 proc. Taip pat, lyginant 2008 su 2007 m., padidėjo sertifikuotų arklių, ožkų, nežymiai kiaulių, o sumažėjo laikomų triušių ir paukščių. Sertifikavus pieno ir mėsos perdirbimo įmones kaip ekologiškų maisto produktų tvarkymo įmones, ekologinės gyvulininkystės plėtra Lietuvoje spartėja. Šiuo metu superkamas ir perdirbamas ekologiškas pienas, iš jo gaminami ekologiški sūriai, varškė, jogurtai. Rinkoje atsirado sertifikuotų įvairių mėsos ir jos produktų gaminių. Didžiausias 5403,5 ha tvenkinių plotas ekologinės žuvininkystės ūkiuose sertifikuotas 2006 m. 2007 m. sertifikuotas plotas sumažėjo 360,68 ha, arba 6,67 proc., o 2008 m. jis vėl pradėjo šiek tiek didėti. Kiekvienais metais sertifikuoti žuvininkystės plotai yra įžuvinami. Ekologinės žuvininkystės ūkiuose auginama devynių rūšių žuvys: karpiai, lydekos, karosai, lynai, baltieji amūrai, margieji plačiakakčiai, ersketai, šamai, peledės. Didžiausius ekologinės žuvininkystės tvenkinių plotus 898,8 ha nuo 2006 m. sertifikuoja UAB „Raseinių žuvininkystė“. Taip pat nemažus tvenkinių plotus 659,4 ir 615,75 ha sertifikavo UAB „Čivylių žuvys“ ir UAB „Akvilegija“.
PAGRINDINIAI ŽODŽIAI: ekologinis ūkininkavimas, gyvulininkystė, žuvininkystė, plėtra.

Įvadas

Ekologinis ūkininkavimas yra vienas iš labiausiai besivystančių ūkininkavimo būdų ne tik Lietuvoje, bet ir visoje Europos Sąjungoje. Su kiekvienais metais didėja ekologinės gamybos ūkių ir plečiasi jų plotai. Ekologinis žemės ūkis negali būti plėtojamas užterštoje aplinkoje arba teršti aplinką. Ekologiškai ūkininkaujant pagaminami aukštos maistinės vertės žemės ūkio produktai, kurie turi didelę paklausą tarp vartotojų (Pekarskas ir kt., 2006; Pekarskas ir kt., 2007).

Ekologiškų produktų gamyba Lietuvoje pradėta 1993 metais. Tais metais sertifikuoti devyni ūkiai, kuriems buvo suteiktas pereinamojo laikotarpio į ekologinį ūkį statusas. 2007 metais buvo sertifikuoti 2855 ūkiai (iš jų – 13 žuvininkystės ūkių). Keturiasdešimtyje bitininkystės ūkių sertifikuota 1281 bičių šeimų, o vienuolikoje laukinės augmenijos rinkimo ūkių – 7157 ha plotas. Daugiausia 2007 metais buvo ekologiškai ūkininkaujama iki 30 ha žemės ūkio naudmenų plote. Tokių ūkių buvo 1836, arba 65 proc. visų sertifikuotų ekologinės gamybos ūkių. Jų žemės naudmenų plotas sudarė 19 proc. viso sertifikuoto žemės ūkio naudmenų ploto, o vidutinis ūkio dydis – 16 ha (Pekarskas ir kt. 2008).

Reikalavimai užsiimti ekologine gyvulininkyste gerokai skiriasi nuo gyvulių auginimo intensyvios gamybos ūkiuose. Reikalavimai užsiimti ekologinių gyvulių auginimu yra nurodyti ES Komisijos reglamentuose.

Gyvulininkystė yra neatskiriama daugelio ekologišku ūkininkavimu užsiimančių ūkininkų veiklos dalis. Ekologiškai ūkininkaujant ir naudojant atsinaujinančius gamtinius išteklius (gyvūnų mėšlą, srutas, ankštinius ir kitus augalus) augalininkystės ir gyvulininkystės sistema leidžia išsaugoti, o ilgainiui ir pagerinti dirvos derlingumą bei prisideda prie tvarios žemės ūkio plėtros. Gyvuliai yra nepakeičiama mitybinių, apykaitinių procesų – dirva – augalai – gyvuliai grandis. Gyvulių skaičius ūkiuose turi būti griežtai derinamas su turimu žemės plotu. Tik tokiu būdu antriniai gyvulininkystės veiklos produktai tampa ne atliekomis ir tarša, o trąša augalams, būtent taip užsidaro ekologinės gamybos ciklas (Žekonienė ir kt. 2005; Skurdenienė ir kt. 2007).

Draudžiama užsiimti ekologine gyvulininkyste, jei neturima nuosavos sertifikuotos žemės ar nėra sudarytos rašytinio bendradarbiavimo sutarties su kitu ekologinės gamybos ūkininku. Gyvūnų auginimas turi būti susietas su žeme, kurioje užaugintų gyvūnų mėšlas naudojamas auginamiems augalams tręšti (Komisijos reglamentas (EB) Nr. 889/2008).

Ekologinės gamybos ūkiuose gyvūnai turi augti sveiki ir duoti kokybišką ekologinę produkciją. Tokiuose ūkiuose pirmenybė teikiama vietinėms gyvulių ir paukščių veislėms, kurios yra gerai prisitaikiusios prie aplinkos sąlygų. Laikymo sąlygos turi atitikti kiekvienai gyvūnų rūšiai keliamus reikalavimus, turi būti sudaromos sąlygos laisvai tenkinti dar išlikusius laukinių protėvių instinktus, lengvai prieinamas pašaras/lesalai ir vanduo. Esant skirtingoms gyvūnų laikymo sąlygoms, pastatų šildymo ir vėdinimo sistemos turi palaikyti tokią oro cirkuliaciją, dulkių lygį, santykinį oro drėgnį ir dujų koncentraciją, kuri nebūtų kenksminga gyvūnams.

Atsižvelgiant į vietines oro sąlygas ir konkrečias gyvūnų veisles, diendaržiai, pasivaikščiojimo aikštelės ir lauko aptvarai turi būti įrengti taip, kad apsaugotų nuo lietaus, saulės, vėjo, ribinių temperatūrų (Bakutis 2002; Žekonienė ir kt. 2006; Skurdenienė ir kt. 2007).

2007 metais buvo sertifikuota 817 gyvulininkystės ūkių. Palyginti su 2006 m., jų skaičius išaugo 13,5 proc. Daugiausia ekologinės gyvulininkystės ūkių yra Telšių, Molėtų, Raseinių, Šilalės ir Ukmergės savivaldybėse. Stambių ekologinės gyvulininkystės ūkių skaičius auga, nors iki 2003 metų dominavo smulkūs ūkiai. Ūkiuose daugiausia ekologiškai auginama avių. Lyginant su 2006 m., ekologinių avių skaičius išaugo 24 proc., melžiamų karvių – 27 proc. (Pekarskas ir kt. 2008).

Nedideliuose ekologinės gamybos ūkiuose sertifikuotus galvijus leidžiama rišti, jei neįmanoma jų laikyti grupėmis, atitinkančiomis jų elgesio reikalavimus, bet su sąlyga, kad ganymo laikotarpiu, kai tai leidžia oro sąlygos ir žemės būklė, jiems turi būti suteikta galimybė ganytis ganyklose ir diendaržiuose, o kai ganymas neįmanomas, bent du kartus per savaitę turi būti išgenami į diendaržius (žemės ūkio ministro 2009-01-09 įsakymas Nr. 3D–11).

Pastatuose turi būti toks gyvūnų skaičius, kuris užtikrintų gyvūnams patogumą, gerovę ir rūšims būdingų poreikių tenkinimą, kuris visų pirma priklauso nuo gyvūno rūšies, veislės ir amžiaus. Taip pat atsižvelgiama į gyvūnų reikmes, susijusias su natūraliu elgesiu, kuris, ypač priklauso nuo grupės dydžio ir gyvūno lyties. Gyvūnų tankumas turi būti toks, kad būtų užtikrinta jų gerovė, suteikiant jiems pakankamą plotą natūraliai stovėti, lengvai atsigulti, apsisukti, laižytis, būti natūralioje padėtyje ir daryti visus natūralius judesius (Komisijos reglamentas (EB) Nr.889/2008).

Komisijos reglamente (EB) Nr. 889/2008, kuriuo nustatomos išsamios Tarybos reglamento (EB) Nr. 834/2007 dėl ekologinės gamybos ir ekologiškų produktų ženklinimo įgyvendinimo taisyklės dėl ekologinės gamybos, ženklinimo ir kontrolės, numatytas mažiausias privalomas įvairioms gyvūnų rūšims ir kategorijoms skirtų uždarų patalpų ir lauko aikštelių paviršiaus plotas bei kitos gyvūnų laikymo ypatybės (Komisijos reglamentas (EB) Nr. 889/2008) (1 ir 2 lentelės).

Ekologiškai, ne intensyviai ūkininkaujant, yra skirtingai prilyginami gyvuliai vienam sutartiniam gyvuliui. Pagal Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro įsakymą, buliai, karvės ir kiti galvijai, vyresni nei 2 metų, arkliai, vyresni nei 6, mėnesių prilyginami vienam sutartiniam gyvuliui. Galvijai nuo 6 mėnesių iki 2 metų prilyginami 0,6, galvijai ir arkliai, jaunesni nei 6 mėnesių – 0,40, avys, ožkos – 0,025 sutartinio gyvulio (žemės ūkio ministro 2009-05-28 įsakymas Nr. 3D–379).

1 lentelė. Mažiausias vidaus ir lauko plotas bei kitos įvairios galvijų, arklių, ožkų ir kiaulių laikymo charakteristikos ekologinės gamybos ūkiuose (Komisijos reglamentas (EB) Nr. 889/2008)

Gyvūnų rūšis	Patalpų plotas (visas gyvūnams prieinamas plotas)		Lauko plotas (aikštelių plotas, išskyrus ganyklas)
	mažiausias gyvas svoris (kg)	m^2 vienam gyvūnui	m^2 vienam gyvūnui
Veisliniai ir penimi galvijai bei arkliai	iki 100	1,5	1,1
	iki 200	2,5	1,9
	iki 350	4,0	3
	daugiau kaip350	5, mažiausiai 1 m^2 100 kg	3,7, mažiausiai 0,75 m^2 100 kg
Melžiamos karvės		6	4,5
Veisliniai buliai		10	30
Avys ir ožkos		1,5 avies/ožkos	2,5
		0,35 ėriuko/ožiuko	0,5
Apsiparšiavusios paršavedės su paršeliais iki 40 dienų		7,5	2,5
Penimos kiaulės	iki 50	0,8	0,6
	iki 85	1,1	0,8
	iki 110	1,3	1,0
Paršeliai	daugiau kaip 40 dienų ir iki 30 kg	0,6	0,4
Veislinės kiaulės		2,5 moteriškos lyties	1,9
		6 vyriškos lyties, jei naudojami gardai kergimui: 10 m^2 kuiliui	8,0

Gyvūnai turėtų būti šeriami žole ir pašarais, pagamintais pagal Ekologinio ūkininkavimo taisykles, pageidautina pagamintais savo ūkyje, atsižvelgiant į gyvūnų fiziologinius poreikius (Komisijos reglamentas (EB) Nr. 889/2008).

Siekiant padėti ekologiniu ūkininkavimu užsiimantiems ūkininkams užtikrinti pakankamą pašarų tiekimą jų gyvuliams ir supaprastinti žemės plotų pavertimą ekologiškais plotais, kad būtų patenkintas didėjantis vartotojų ekologiškų produktų poreikis, numatoma leisti, kad ekologiškai auginamų gyvūnų pašarų racioną sudarytų iki 100 proc. pereinamojo laikotarpio pašarų, pagamintų ūkininko nuosavame ūkyje (Komisijos reglamentas (EB) Nr. 1254/2008).

Triušiai negali būti laikomi narvuose, išskyrus triušių pateles, kurios gali būti laikomos narvuose po 15 dienų nuo sukergimo iki jauniklių atjunkymo. Narvo plotas vienam triušiui turi būti ne mažesnis kaip 0,4 m^2, papildomai pridedant po 0,1 m^2 kiekvienam atvestam triušiukui. Pusę narvo grindų ploto gali sudaryti grotelės. Triušiavimosi ir auginimo patalpos turi būti atskiros. Natūraliam prieaugliui papildyti, raštu suderinus su sertifikavimo įstaiga, leidžiama iš įprastinių ūkių įsigyti iki 20 proc. triušių patelių per metus, tik ypatingais atvejais, sertifikavimo įstaigai leidus – iki 40 proc. (žemės ūkio ministro 2009-01-09 įsakymas Nr. 3D–11).

2 lentelė. Mažiausias vidaus ir lauko plotas bei kitos naminių paukščių laikymo charakteristikos ekologinės gamybos ūkiuose (Komisijos reglamentas (EB) Nr. 889/2008)

Paukščiai	Patalpų plotas (visas gyvūnams skirtas plotas)			Lauko plotas (aikštelių plotas, išskyrus ganyklas)
	gyvūnų skaičius m^2	lakta cm vienam gyvūnui	gūžta	
Dedeklės vištos	6	18	7 dedeklės vištos vienoje gūžtoje arba bendrųjų gūžtų atveju – 120 cm^2 vienam paukščiui	4, jeigu neviršija 170 kg azoto kiekio iš mėšlo vienam hektarui per metus
Penimi naminiai paukščiai (stacionariniuose aptvaruose)	10, neviršijant 21 kg gyvojo svorio m^2	20 (tik perlinėms vištoms)		4 broileriai ir perlinės vištos 10 kalakutų 15 žąsų Visiems pirmiau nurodytų rūšių paukščiams neturi būti viršijama 170 kg azoto kiekio iš mėšlo vienam hektarui per metus
Penimi naminiai paukščiai mobiliuose aptvaruose	16 ([1]) mobiliuose naminių paukščių aptvaruose, neviršijant 30 kg gyvojo svorio vienam m^2			2,5, jeigu neviršijama 170 kg azoto kiekio iš mėšlo vienam hektarui per metus riba
([1]) Tik mobilių aptvarų, neviršijančių 150 m^2 grindų ploto, atveju				

Naminiai paukščiai neturi būti laikomi narvuose. Atsižvelgiant į paukščių rūšims būdingas reikmes ir laikantis gyvūnų gerovės reikalavimų, palankiomis oro ir higienos sąlygomis vandens paukščiai turi turėti priėjimą prie upelio, tvenkinio, ežero ar vandens telkinio. Kiekvienoje paukštidėje neturi būti daugiau kaip: 4800 viščiukų, 3000 dedeklių vištų, 5200 perlinių vištų, 4000 muskusinių ar Pekino ančių patelių arba 3200 muskusinių ar Pekino antinų ar kitų ančių bei 2500 kastruotų gaidžių, žąsų arba kalakutų. Bet kurio gamybos vieneto bendras naudingas mėsinių paukščių paukštidžių plotas neturi viršyti 1600 m^2. Paukštidės turi būti įrengtos taip, kad visi paukščiai galėtų lengvai patekti į diendaržį.

Ekologinės gyvulininkystės veikla turėtų užkirsti kelią sparčiam naminių paukščių auginimui. Todėl turi būti nustatomos specialios nuostatos, kad būtų išvengta intensyvaus auginimo būdų taikymo. Pirmiausia naminiai paukščiai turi būti auginami, kol pasieks minimalų amžių, arba turi būti auginamos lėto augimo naminių paukščių rūšys, kad bet kuriuo atveju nebūtų paskatų taikyti intensyvaus auginimo būdų.

Siekiant išvengti gamtinių išteklių užteršimo maistingosiomis medžiagomis, nustatoma didžiausia leistina mėšlo naudojimo vienam hektarui ir gyvūnų skaičiaus vienam hektarui riba. Ši riba turi būti susieta su azoto kiekiu mėšle. Žemės ūkio paskirties gyvūnų skaičius ekologinės gamybos ūkiuose ribojamas, kad jų mėšle nesantis azoto kiekis neviršytų 170 kg viename hektare žemės ūkio naudmenų per metus (3 ir 4 lentelės) (Komisijos reglamentas (EB) Nr. 889/2008).

3 lentelė. Didžiausias leistinas gyvulių skaičius 1 ha (Komisijos reglamentas (EB) Nr. 889/2008).

Klasė arba rūšis	**Didžiausias gyvulių skaičius viename ha, atitinkantis 170 kg N ha^{-1} per metus**
Daugiau kaip šešių mėnesių arkliai	2
Penėjimui skirti veršeliai	5
Kiti galvijai, jaunesni kaip vienerių metų	5
Buliukai nuo vienerių iki dvejų metų amžiaus	3,3
Telyčios nuo vienerių iki dvejų metų amžiaus	3,3
Dvejų metų arba vyresni buliai	2
Veislinės telyčios	2,5
Penimos telyčios	2,5
Melžiamos karvės	2
Išbrokuotos karvės	2
Kitos karvės	2,5
Veislinių triušių patelės	100
Avys	13,3
Ožkos	13,3
Paršeliai	74
Paršavedės	6,5
Penimos kiaulės	14
Kitos kiaulės	14
Mėsiniai viščiukai	580
Dedeklės vištos	230

Renkantis veisles ekologinėje gyvulininkystėje reikėtų atsižvelgti į veislių gebėjimą prisitaikyti prie vietos sąlygų, jų gyvybingumą ir atsparumą ligoms, reikėtų skatinti didelę biologinę įvairovę (Komisijos reglamentas (EB) Nr. 889/2008).

Ekologinė žuvininkystė – perspektyvi ekologinio žemės ūkio veiklos sritis Lietuvoje. Pagrindiniai ekologinės žuvininkystės principai: aukštos kokybės produktų gamyba, nenaudojant jokių dirbtinių priedų, minimalaus poveikio aplinkai ir produktų apsaugai nuo taršos iš aplinkos užtikrinimas, gera žuvų sveikatos priežiūra, veterinarinių, sanitarinių reikalavimų vykdymas ekologinės žuvininkystės ūkyje, minimalus leistinų veterinarinių preparatų naudojimas, sintetinių trąšų ir pesticidų atsisakymas, tvenkiniai papildomai tręšiami tik leistinomis mineralinėmis ir organinėmis trąšomis (žemės ūkio ministro 2009-05-28 įsakymas Nr. 3D–379).

4 lentelė. Sutartinių gyvulių (SG) skaičiaus ir mėšlo skleidimo ploto nustatymas (vienai gyvūno vietai) (Pekarskas, 2008)

Gyvūnai	Gyvūnų skaičius, atitinkantis SG	Vienas gyvūnas sudaro SG	Skleidimo plotas ha
Paršavedės, kuiliai	2,9	0,35	0,21
Paršeliai iki 2 mėn.	100	0,01	0,006
Kiaulės nuo 2 iki 8 mėn.	10	0,1	0,06
Kiaulės per 8 mėn.	5	0,2	0,12
Karvės, buliai	1	1	0,59
Veršeliai iki 1 m.	4	0,25	0,15
Galvijai (prieaugis) nuo 1 iki 2 m.	1,4	0,7	0,41
Avys, ožkos	14	0,07	0,041
Arkliai per 1 m.	1	1	0,59
Kumeliukai iki 1 m.	2,5	0,4	0,24
Vištos (dedeklės)	140	0,007	0,0041
Broileriai (mėsiniai)	2500	0,0004	0,00024
Kiti paukščiai (antys, žąsys, kalakutai)	55	0,018	0,011
Triušiai (patinai ir patelės su prieaugiu iki atjunkymo)	40	0,025	0,015
Audinės (suaugę gyvūnai)	40	0,025	0,015
Lapės (suaugę gyvūnai)	15	0,067	0,039
Stručiai (suaugę gyvūnai)	2,5	0,4	0,24

Ekologiškai auginant žuvis reikia ne rečiau kaip du kartus per metus atlikti pilną tvenkinių vandens biocheminę analizę, tvenkinių augalijai mažinti naudojama biologinės (augalėdės žuvys) ir mechaninės (nendrių pjovimas), o kenksmingiems organizmams naikinti – prevencinės, mechaninės, fizinės ar biologinės priemonės. Nugaišusios žuvys, įkritę laukiniai paukščiai ir šiukšlės turi būti nedelsiant pašalinti iš tvenkinių ir sunaikinti.

Ekologinės žuvininkystės tvenkiniuose draudžiama veisti vien tik moteriškų ar vyriškų lytinių ląstelių žuvis. Žuvys turi būti laikomos vandenyje iki pat skerdimo ir paskerdžiamos netrukus, kai tik išimamos iš vandens (žemės ūkio ministro 2009-05-28 įsakymas Nr. 3D–379).

Prieš ketverius metus ekologiškai auginti žuvis pradėjo 12 žuvininkystės ūkių 2848 ha įžuvintų tvenkinių plote. 2007 m. buvo sertifikuota 13 žuvininkystės ūkių, kuriuose sertifikuota 5040 ha (4940 ha įžuvintų tvenkinių). Populiariausia žuvis ekologinės gamybos ūkiuose – karpis. Jo populiarumui nenusileidžia lydeka, karosas, lynas, baltasis amūras, peledė bei starkis (Pekarskas ir kt. 2008).

Rezultatai

2008 metais buvo sertifikuoti 2805 ūkiai (iš jų – 13 žuvininkystės ūkių), o sertifikuotas ekologinės gamybos plotas sudarė 127362 ha – beveik 5 proc. deklaruotų tiesioginėms išmokoms žemės ūkio naudmenų ploto. Jei 2007 m., lyginant su 2006 m., buvo ženklus padidėjimas, tai 2008 m., lyginant su 2007 m., ekologinių ūkių skaičiaus ir ploto padidėjimo jau nėra. Padidėjo perdirbimo įmonių skaičius: 2007 m. sertifikuotos 26 ekologiškų produktų perdirbimo įmonės (mėsos –1, pieno – 5, miltų – 4, duonos – 5, kitos – 11), o 2008 m. sertifikuota jau 31 ekologiškų produktų perdirbimo įmonė (mėsos – 3, pieno – 5, miltų – 4, duonos – 3, paplotėlių ir sausų pusryčių – 2, kitos – 14).

Lietuvos ekologinės gamybos ūkiuose, lyginant 2008 su 2007 m., padidėjo sertifikuotų melžiamų karvių ir avių, bet sumažėjo mėsinių galvijų skaičius. Melžiamų karvių padidėjo 1436 vnt., arba 18,0 proc., o avių 2238 vnt., arba 21,2 proc. Sertifikuotų mėsinių galvijų sumažėjo 1820 vnt., arba 12,1 proc. Taip pat, lyginant 2008 su 2007 m., padidėjo sertifikuotų arklių, ožkų, nedaug kiaulių, o sumažėjo laikomų triušių ir paukščių (1 ir 2 pav.).

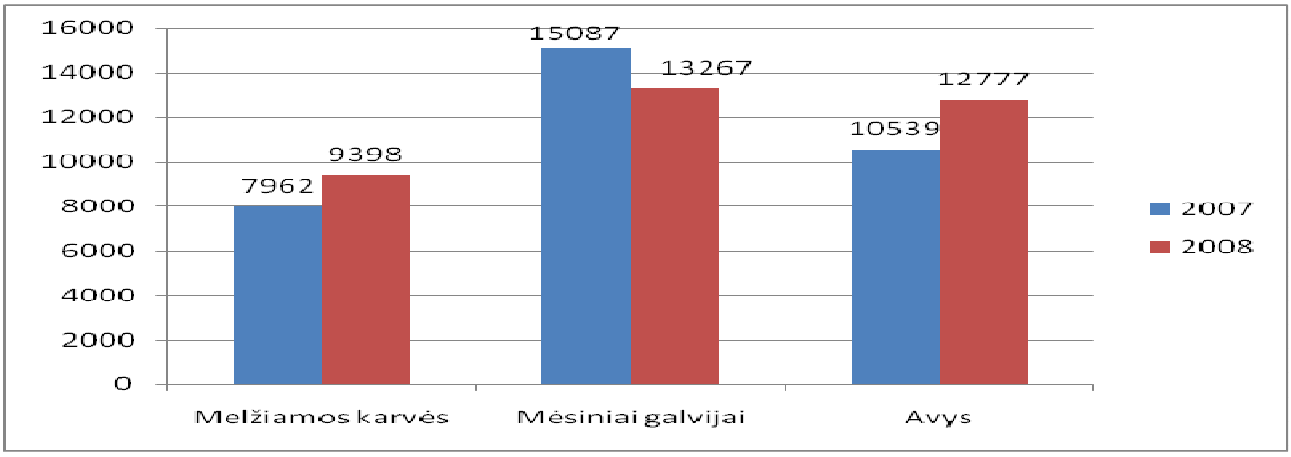

1 pav. Sertifikuotų melžiamų karvių, mėsinių galvijų ir avių skaičiaus kitimas Lietuvos ekologinės gamybos ūkiuose 2007–2008 m. (Sertifikavimo organizacijos „Ekoagros“ duomenys)

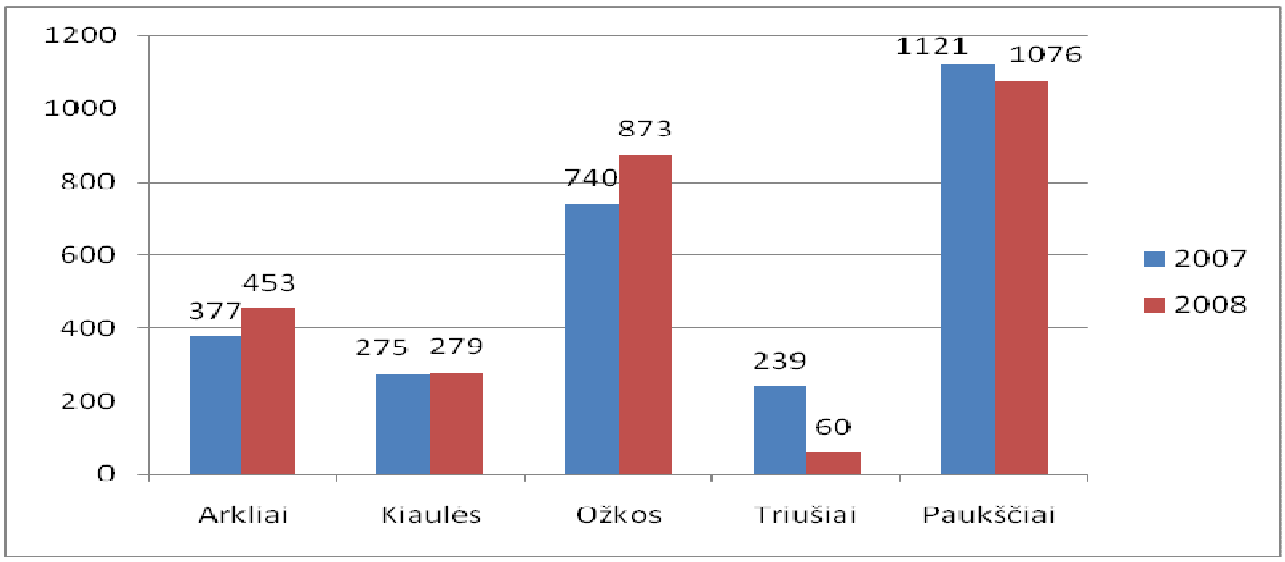

2 pav. Sertifikuotų arklių, kiaulių, ožkų, triušių ir paukščių skaičiaus kitimas Lietuvos ekologinės gamybos ūkiuose 2007–2008 m. (Sertifikavimo organizacijos „Ekoagros“ duomenys)

Lietuvos ekologinės gamybos ūkiuose vyrauja augalininkystės ūkiai, o gyvulininkystės šaka mažai išvystyta. Sertifikavus pieno ir mėsos perdirbimo įmones kaip ekologiškų maisto produktų tvarkymo įmones, ekologinės gyvulininkystės plėtra spartėja. Šiuo metu superkamas ir perdirbamas ekologiškas pienas ir iš jo gaminami ekologiški sūriai, varškė, jogurtai. Rinkoje atsirado sertifikuotų įvairių mėsos ir jos produktų gaminių (5 lentelė).

Vertinant ekologinės gamybos situaciją Lietuvoje galima teigti, kad ekologinės gyvulininkystė plėtra Lietuvoje kol kas yra menka, bet turi didelių perspektyvų plėtrai.

Didžiausias 5403,5 ha tvenkinių plotas ekologinės žuvininkystės ūkiuose sertifikuotas 2006 m. 2007 m. sertifikuotas plotas sumažėjo 360,68 ha arba 6,67 proc., o 2008 m. jis vėl pradėjo nedaug didėti. Kiekvienais metais sertifikuoti žuvininkystės plotai yra įžuvinami. Didžiausi įžuvinti plotai sertifikuoti 2006 m., o vėliau jų plotas pradėjo mažėti (3 ir 4 pav.).

Vertinant ekologinės gamybos situaciją Lietuvoje galima teigti, kad ekologinės gyvulininkystė plėtra Lietuvoje kol kas yra menka, bet turi didelių perspektyvų plėtrai.

Didžiausias 5403,5 ha tvenkinių plotas ekologinės žuvininkystės ūkiuose sertifikuotas 2006 m. 2007 m. sertifikuotas plotas sumažėjo 360,68 ha arba 6,67 proc., o 2008 m. jis vėl pradėjo nežymiai didėti. Kiekvienais metais sertifikuoti žuvininkystės plotai yra įžuvinami. Didžiausi įžuvinti plotai sertifikuoti 2006 m., o po to jų plotas pradėjo mažėti (3 ir 4 pav.).

5 lentelė. Lietuvos žuvininkystės firmų ekologinės žuvininkystės sertifikuoti plotai (Sertifikavimo organizacijos „Ekoagros“ duomenys)

Eil. Nr.	Ūkio pavadinimas	2006 m. sertifikuotas plotas		2007 m. sertifikuotas plotas		2008 m. sertifikuotas plotas	
		ekologinis plotas ha	įžuvintas plotas ha	ekologinis plotas ha	įžuvintas plotas ha	ekologinis plotas ha	įžuvintas plotas ha
1.	UAB „Akvilegija“	614,25	608,3	614,75	610,8	615,75	610,8
2.	UAB „Armolė“	447,45	396,64	436,27	426,01	444,57	434,31
3.	UAB „Arvydai“	288,12	284,52	288,12	284,52	288,12	284,52
4.	UAB „Birvėtos tvenkiniai“	447,7	439,3	447,7	443,6	457,6	451,7
5.	UAB „Daugų žuvis“	403,2	396,5	403,2	396,5	403,2	396,5
6.	AB „Išlaužo žuvis“	288,73	288,73	288,73	288,73	288,73	288,73
7.	UAB „Juodasis gandras“	264	264	264	264	365	365
8.	UAB „Raseinių žuvininkystė“	898,8	873,4	898,8	849,2	898,8	875,1
9.	UAB „Šalčininkų žuvininkystės ūkis“	275,9	267,8	275,9	268,8	275,9	268,8
10.	UAB „Šventjonis“	60,04	57,4	81,44	78	82,64	81,6
11.	UAB „Čivylių žuvys“	659,4	654,4	659,4	654,4	659,4	654,4
12.	A. Zeleckio individuali įmonė	111,48	63,21	114,18	111,18	111,48	111,18
13.	UAB „Žemaitijos žuvis“	270,33	264,3	270,33	264,3	270,33	264,3

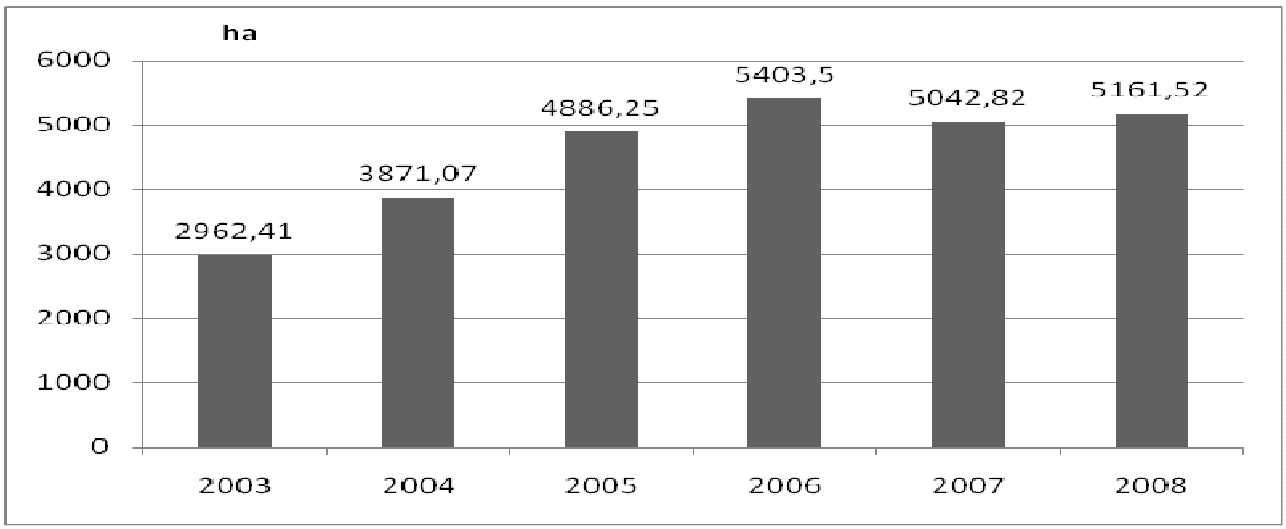

3 pav. Sertifikuotų žuvininkystės plotų plėtra 2003–2008 m. (Sertifikavimo organizacijos „Ekoagros“ duomenys)

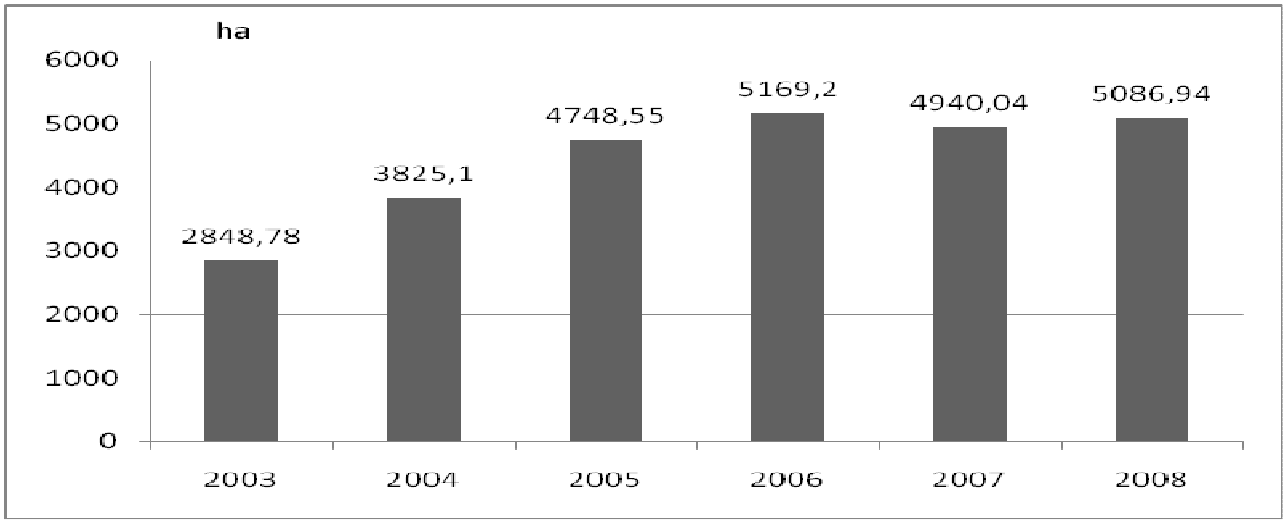

4 pav. Sertifikuotų įžuvintų žuvininkystės plotų plėtra 2003–2008 m.
(Sertifikavimo organizacijos „Ekoagros“ duomenys)

Didžiausius ekologinės žuvininkystės tvenkinių plotus nuo 2006 m. sertifikuoja UAB „Raseinių žuvininkystė“. Kiekvienais metais yra sertifikuojamas 898,8 ha tvenkinių plotas. Atskirais metais įžuvintas plotas skyrėsi. Didžiausias įžuvintas plotas sertifikuotas 2008 m. ir sudarė 875,1 ha. Taip pat nemažus tvenkinių plotus sertifikavo UAB „Čivylių žuvys“ ir UAB „Akvilegija“. 2008 m. atitinkamai sertifikuoti 659,4 ha ir 615,75 ha tvenkinių plotai (6 lentelė).

6 lentelė. Ekologiškų maisto produktų tvarkymo įmonės
(Sertifikavimo organizacijos „Ekoagros“ duomenys)

Gamintojas	Sertifikuota produkcija
UAB ,,Utenos mėsa“- skerdykla	galvijų skerdimas, galvijų skerdenos
UAB ,,Utenos mėsa“	atšaldyta ekologiška jautienos sprandinė, atšaldyta ekologiška jautienos mentė, atšaldyta ekologiška jautienos nugarinė, atšaldyta ekologiška jautienos išpjova, atšaldytas ekologiškas jautienos kumpis, atšaldyta ekologiška jautiena troškinimui, atšaldyta malta ekologiška jautiena, atšaldyta malta ekologiška kumpinė, atšaldyta ekologiška jautiena befstrogenui, atšaldyta ekologiška jautiena guliašui, šviežios ekologiškos jautienos dešrelės, vytintos ekologiškos „Salamini“ dešrelės, vytintas ekologiškas saliamis, vytinta ekologiška kumpinė dešra, brandintas ekologiškas jautienos kumpis, brandinta ekologiška jautienos nugarinė, brandinta ekologiška jautienos išpjova
A.Žilienės individuali įmonė	galvijų, kiaulių, avių skerdimas; galvijų, kiaulių, avių skerdenos ir subproduktai; šaltai rūkyta „Kirsnos“ dešra, šaltai rūkyti lašiniai, šaltai rūkytas kiaulienos kumpis, šaltai rūkyta šoninė, šaltai rūkyta „Kaziuko skilandinė“, šaltai rūkyta jautiena, šaltai rūkytos dešrelės, šaltai rūkyta kiaulės nugarinė
AB „Pieno žvaigždės“ filialas „Kauno pienas“	jogurtas „Bios“ natūralaus skonio, jogurtas „Bios“ su persikais, jogurtas „Bios“ su žemuogėmis, jogurtas „Bios“ su vyšniomis, jogurtas „Bios“ su mėlynėmis, jogurtas „Bios“ su avietėmis, liesas jogurtas „Biola“ su persikais, liesas jogurtas „Biola“ su mėlynėmis, liesas jogurtas „Biola“ su žemuogėmis
AB „Žemaitijos pienas“	ekologiškas sūris 45 proc. rieb. s. m., ekologiškas jogurtas 2,5 proc. riebumo, ekologiškas pienas 2,5 proc. riebumo, ekologiškas jogurtas su medumi ir kviečiais 2,1 proc. riebumo, ekologiška pusriebė varškė 9 %
Kooperatyvas „EKO tikslas“	Ekologinio žalio pieno supirkimas

Kooperatyvas „EKO Žemaitija“	Ekologinio žalio pieno supirkimas ir fasavimas

Ekologinės žuvininkystės ūkiuose auginama devynių rūšių žuvys: karpiai, lydekos, karosai, lynai, baltieji amūrai, margieji plačiakakčiai, ersketai, šamai, peledės (7 lentelė).

7 lentelė. Ekologinės žuvininkystės ūkiuose auginamos žuvys (Sertifikavimo organizacijos „Ekoagros“ duomenys)

Ekologinės žuvininkystės ūkis	Žuvų rūšis
UAB „Daugų žuvis“	karosai, karpiai, lydekos, baltieji amūrai, margieji plačiakakčiai, ersketai, šamai, lynai
UAB „Birvėtos tvenkiniai“	karpiai, karosai, lynai, lydekos
UAB „Armolė“	karpiai, lynai
AB „Išlaužo žuvis“	karpiai, lydekos, lynai, šamai, baltieji amūrai, margieji plačiakakčiai, peledės
UAB „Raseinių žuvininkystė“	karpiai, karosai, lydekos
UAB „Čivylių žuvys“	karosai, karpiai, lydekos
A.Zeleckio individuali įmonė	karpiai, lydekos, karosai, lynai
UAB „Juodasis gandras“	karpiai, lydekos
UAB „Šalčininkų žuvininkystės ūkis“	karpiai, lydekos, baltieji amūrai, šamai
UAB ‚Šventjonis“	karpiai
UAB „Žemaitijos žuvis“	karpiai, baltieji amūrai, peledės
UAB „Akvilegija“	lydekos, lynai, baltieji amūrai, karpiai
UAB „Arvydai“	karpiai, baltieji amūrai, lynai, lydekos

Išvados

2007 metais buvo sertifikuota 817 gyvulininkystės ūkių. Stambių ekologinės gyvulininkystės ūkių skaičius auga, nors iki 2003 metų dominavo smulkūs ūkiai. Lietuvos ekologinės gamybos ūkiuose, lyginant 2008 m. su 2007 m., padidėjo sertifikuotų melžiamų karvių, avių, arklių, ožkų, šiek tiek kiaulių, bet sumažėjo mėsinių galvijų, triušių ir paukščių. Sertifikavus pieno ir mėsos perdirbimo įmones kaip ekologiškų maisto produktų tvarkymo įmones, ekologinės gyvulininkystės plėtra Lietuvoje spartėja. Šiuo metu superkamas ir perdirbamas ekologiškas pienas, iš jo gaminami ekologiški sūriai, varškė, jogurtai. Rinkoje atsirado sertifikuotų įvairių mėsos ir jos produktų gaminių.

Didžiausias 5403,5 ha tvenkinių plotas ekologinės žuvininkystės ūkiuose sertifikuotas 2006 m. 2007 m. sertifikuotas plotas sumažėjo 360,68 ha arba 6,67 proc., o 2008 m. jis vėl pradėjo nedaug didėti. Kiekvienais metais sertifikuoti žuvininkystės plotai yra įžuvinami. Ekologinės žuvininkystės ūkiuose auginama devynių rūšių žuvys: karpiai, lydekos, karosai, lynai, baltieji amūrai, margieji plačiakakčiai, ersketai, šamai, peledės. Didžiausius ekologinės žuvininkystės tvenkinių plotus 898,8 ha nuo 2006 m. sertifikuoja UAB „Raseinių žuvininkystė“. Taip pat nemažus tvenkinių plotus 659,4 ha ir 615,75 ha sertifikavo UAB „Čivylių žuvys“ ir UAB „Akvilegija“.

Literatūra

Bakutis, B. (2002). *Ekologinio ūkio gyvulininkystė*. Kaunas.

Pekarskas, J. (2008). *Tręšimas ekologinės gamybos ūkiuose*. Kaunas.

Pekarskas, J., Kazlienė, O., Gavenauskas, A. (2006). Ekologinio ūkininkavimo plėtra ir perspektyvos Lietuvoje. *Vadyba*, 2(9), 169–173.

Pekarskas, J., Kazlienė, O., Gavenauskas, A. (2007). Ekologinis ūkininkavimas Lietuvoje. *Vadyba*, 2(11), 197–200.

Pekarskas, J., Kazlienė, O., Raškauskienė, A., Gavenauskas, A. (2008). Ekologinis ūkininkavimo problemos ir perspektyvos Lietuvoje. *Vadyba*, 2(13), 126–130.

Skurdenienė, I., Ribakauskas, V., Bakutis B. (2007). *Ekologinio ūkininkavimo privalumai gyvulininkystėje*. Kaunas.

Žekonienė, V., Daugelienė, N., Bakutis, B. (2005). *Ekologiškai ūkininkaujantiems*. Kaunas.

Žekonienė, V., Daugelienė, N., Bakutis, B. (2006). *Mokslinių rekomendacijų taikymo ekologiniame ūkyje pagrindai ūkininkaujantiems ekologiškai*. Kaunas.

2008 m. rugsėjo 5 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr.889/2008 kuriuo nustatomos išsamios Tarybos reglamento (EB) Nr.834/2007 dėl ekologinės gamybos ir ekologiškų produktų ženklinimo įgyvendinimo taisyklės dėl ekologinės gamybos, ženklinimo ir kontrolės. [žiūrėta 2009 09 20], http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:337:0080:0082:LT:PDF.

2008 m. gruodžio 15 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr.1254/2008 iš dalies keičiantis Reglamentą (EB) Nr.834/2007 dėl ekologinės gamybos ir ekologiškų produktų ženklinimo įgyvendinimo taisyklės dėl ekologinės gamybos, ženklinimo ir kontrolės. [žiūrėta 2009 09 20], http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:337:0080:0082:LT:PDF.

2009 m. sausio 9 d. Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro įsakymas Nr. 3D-11 „Dėl Žemės ūkio ministro 2000 m. gruodžio 28 d. įsakymo Nr. 375 „Dėl ekologinio žemės ūkio taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo ir kai kurių žemės ūkio ministro įsakymų pripažinimo netekusiais galios“. [žiūrėta 2009 09 20], http://www.zum.lt/lt/teisine-informacija/isakymai/4464/.

ORGANIC LIVESTOCK AND FISHERIES DEVELOPMENT IN LITHUANIA

S u m m a r y

Organic farming is one of the most developing farming practices, not only in Lithuania but also throughout the European Union. Primarily Lithuanian organic farms are crop farms and livestock still is under development. In 2007 there were certified 817 livestock farms. Large-scale organic livestock farms are growing, even until the 2003 year small-scale farms prevailed. The number of certified dairy cows and sheep was growing from 2007 to 2008, but number of beef cattle decreased. Number of dairy cows increased by 1436 units or 18 percent and sheep units in 2238 or 21,2 percent. Number of certified beef cattle decreased by 1820 units or 12,1 percent. Also, comparing 2008 to 2007, there was an increase of certified horses, goats, little pigs, and decreased number of rabbits and birds.

Organic livestock farming development in Lithuania has developed rapidly after the certification of the organic milk and meat processing companies. At present there is purchase and processing of organic milk: cheese, cottage cheese, and yogurt. Appeared on the market certified various meat and meat products. The largest area of ponds - 5403.5 ha - in the organic farms certified in 2006. Certified area in 2007 decreased by 360.68 ha or 6.67 percent, in 2008 it again began to increase slightly. Each year, the certified fishery areas are stocked. There are the main nine species of organic production in the farms: carp, pike, bream, tench, white carp, bighead carp, sturgeon,

catfish, an peled. The greatest ecological pond was certified in 2006 - 898.8 ha CJC Raseinių žuvininkystė. Big areas were certified in CJC Čivylių žuvys and CJC Akvilegija: 659.4 ha and 615.75 ha.

KEYWORDS: organic farming, animal husbandry, fishery, development.

Juozas Pekarskas. Lietuvos žemės ūkio universiteto Dirvotyros ir agrochemijos katedros docentas, Agroekologijos centro vadovas, biomedicinos mokslų daktaras. Mokslinių tyrimų kryptis – ilgalaikio ekologinio ūkininkavimo įtaka agroekosistemai bei augalų mitybos problemų sprendimas ekologinėje žemdirbystės sistemoje. Paskelbta vieno ir su bendraautoriais 126 moksliniai straipsniai, parašyta 21 knygos, metodiniai leidiniai ir brošiūros. Daugumos mokslinių tyrimų temų ir projektų ekologinio ūkininkavimo srityje vadovas ir vykdytojas. Adresas: Studentų g. 11, LT-53361 Akademija, Kauno r. Tel. 8 67 103 749, el. paštas juozas.pekarskas@lzuu.lt.

Ona Kazlienė, Viešosios įstaigos „Ekoagros“ direktorė. Adresas: K. Doneleičio g. 33/A.Mickevičiaus g. 48, LT-44240, Kaunas. Tel. 8 37 20 31 81, el. paštas ekoagros@ekoagros.lt

Anželika Raškauskienė, Lietuvos žemės ūkio universiteto Ekologijos katedros docentė, Agroekologijos centro mokslo darbuotoja, biomedicinos mokslų daktarė. Mokslinių tyrimų kryptis – ilgalaikio ekologinio ūkininkavimo įtaka agroekosistemai bei augalų mitybos problemų sprendimas ekologinėje žemdirbystės sistemoje. Adresas: Studentų g. 11, LT-53361 Akademija, Kaunas r. Tel. /faks.: 8 37 75 22 24, el.paštas Anzelika.Raskauskiene@lzuu.lt.

Algirdas Gavenauskas. Lietuvos žemės ūkio universiteto Ekologijos katedros docentas, biomedicinos mokslų daktaras. Mokslinių tyrimų kryptis – žemdirbystės sistemų palyginimas antropogenizuotame ir normaliame armenyje; darni plėtra ir ekologinė etika. Adresas: Studentų g. 11, LT-53361 Akademija, Kaunas r. Tel. /faks.: 8 37 75 22 24, el.paštas Algirdas.Gavenauskas@lzuu.lt.